

GREVA STUDENȚEASCĂ DIN ANUL 1995 REFLECTATĂ ÎN FOI VOLANTE ȘI ÎN PRESA TIMPULUI

Dr., conf. univ. Sergiu MATVEEV
Dr. Ion Valer XENOFONTOV

Student strike from 1995 reflected in files and in the press of time

Summary

The article analyzes the reflection in the flyers and in the time press of the student strike in the spring of 1995. This large action, organized in the Great National Assembly Square, initially had claims in the fields of education and science, which gradually expanded into economic, political demands. The strike was supported by students, teachers, intellectuals from several localities in the Republic of Moldova, also having an international echo. If the official mass media obstructed the strikers' message and called the action „unconstitutional”, then the protesters' request was transmitted through leaflets, periodicals from both the socio-cultural field and those affiliated with the opposition parties.

Keywords: *General strike, students, Romanian History, Romanian Language and Literature, leaflets, press, Great National Assembly Square, Chisinau, 1995*

La începutul anilor 1990, odată cu democratizarea societății s-au intensificat mișcărilor studențești, care revendicau soluționarea problemelor sociale, economice, politice. În toamna anului 1992, pe parcursul a 21 de zile, în premieră de la proclamarea independenței de stat a Republicii Moldova, mii de studenți au protestat în stradă solicitând soluționarea problemelor ce țineau de cazare, burse, autonomie universitară etc. (Matveev 2016, 633).

Renașterea națională a generat și constituirea *unui nou student*, implicat activ în viața publică, receptiv la noile transformări din programele de învățământ, de instituire a cursurilor de istorie a românilor, de limbă și literatură română. Din această perspectivă, *reactivarea moldovenismului opus identității românești*, legiferat prin adoptarea Constituției Republicii Moldova la 29 iulie 1994, pe fundalul acutizării crizei economice, nu putea decât să creeze abordări dihotomice între elementele conservatoare (cu reprezentare parlamentară) și cele de modernizare (în cazul de față, reprezentate de tineretul studios și cadrele de intelectuali care au ieșit la greva generală).

Turbulențele din „primăvara tineretului studios”, declanșate la 18 martie 1995, au fost generate de acțiunile Partidului Democrat Agrar din Moldova, majoritar în Parlament, care a tins să includă în sistemul de învățământ cursurile de „Limbă și Literatură Moldovenească” și de „Istorie a Moldovei”. La 16 martie 1995, Colegiul Ministerului Învățământului Republicii Moldova a decis înlocuirea cursului de

„Istoria Românilor”. Unele semnale despre ingerința factorului politic asupra cursului de istorie s-au făcut tot mai vizibile în perioada anterioară protestelor (Parasca 1995, 4). Drept urmare, în lunile martie–mai 1995 studenții din capitala Republicii Moldova, în primul rând cei de la Facultatea de Istorie și Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, au organizat o grevă generală în Piața Marii Adunări Naționale. Formele de manifestare ale greviștilor au fost: marșurile, greva non-stop, blocarea infrastructurii, tratative cu autoritățile publice centrale. În pofida unor forme de manifestare a dezacordurilor cu inițiativele puterii, nu s-a aplicat forța, chiar dacă au fost provocări de acest gen.

Printre lozincile scandate de protestatari erau: „Suntem români și punctum!”, „Românii au o singură istorie!”, „Unire, frați, studenți!”, „Jos agrarienii!”, „Istoria și limba, lăsați-ni-le-n pace”!, „Studenți și elevi, să ne ridicăm în apărarea conștiinței noastre naționale!”, „Cu noi este adevărul istoric și bunul Dumnezeu!”, „Burse, salarii, pensii!”, „Noua generație – salvatoarea nației!”, „Cu televizorul ați mințit poporul!”, „Jos agrarienii!”, „Jos analfabeții!”, „Noi suntem poporul!”, „Nu stați în balcoane, că muriți de foame!”, „Țărani și muncitori, uniți-vă cu noi!”.

Liga Studenților din Moldova a lansat un apel către toate instituțiile de învățământ superior să susțină cerințele înaintate de protestatari. La greva generală a studenților au aderat profesori, elevi din Chișinău (printre cele mai active fiind liceele „Mircea Eliade” și „Gheorghe Asachi”), la care, treptat, s-au alăturat și alte instituții de învățământ din localitățile Republicii Moldova. De exemplu, majoritatea colectivului de studenți al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, elevii de la Gimnaziul-Liceu „Mihai Eminescu”, Colegiul de Muzică, Școala Normală s-au solidarizat cu studenții și profesorii din Piața Marii Adunări Naționale. Drept urmare, la 23 martie protestatarii bălțeni au defilat în centrul urbei până în fața Primăriei, iar la 24–25 martie mitingul s-a desfășurat în curtea Universității. Printre cei care au luat cuvântul au fost studentul Ghicov, liderul studenților, Teodor Marșalcovschi, profesor de istorie, Maria Șleahtițchi, Valentina Enciu, profesoare de limba română. Angajații Primăriei au emis următoarea concluzie: „Nu au nimic împotriva revendicărilor studențești, adică ar fi de acord cu ele, atâta doar că soluționarea problemei nu ține de competența lor” (Pascaru 1995, 2). Greva a avut și un larg ecou internațional.

Astfel, elanul studenților a devenit și mai mare atunci când alături de ei s-au aflat și profesorii de la Alma Mater. În penuria economică (cu o bursă mizerabilă, primită cu mari întârzieri) și cea socială, studenții se simțeau puternici deoarece erau susținuți de cadrele didactice (care la fel sufereau din cauza sărăciei materiale, la care se mai adăuga și criza morală). Președintele Comitetului de grevă a fost conf. univ. Anatol Petrencu, cadru științifico-didactic la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova.

Studiul de față este unul de esență *emică*, de studiere din interior a fenomenului, deoarece autorii lucrării au participat nemijlocit la aceste acțiuni majore. Totodată, în profilul conștientizării importanței majore a evenimentelor istorice în derulare, au fost colectate foi volante și presa timpului (de către Sergiu Matveev) care reflectă pe larg cronica grevei generale.

Pornind de la reacțiile „de protest față de încercările de a impune în sistemul de învățământ falsul științific și istoric, precum și de la politica socială antipopulară a conducerii republicii” (Revendicările 27 martie 1995), pe parcurs, revendicările participanților la grevă au atins dimensiuni social-economice și politice.

Într-o foaie volantă (furnizată în limbile română și rusă) emisă în perioada declanșării grevelor erau stipulate următoarele revendicări: 1) Anularea hotărârii Colegiului Ministerului Învățământului din Republica Moldova de pe data de 16 martie 1995 cu privire la înlocuirea cursului de „Istorie a Românilor” prin cursul de „Istoria Moldovei” și „Integrat” și păstrarea cursurilor „Istoria Românilor” și „Limba și Literatura Română”; 2) Majorarea salariilor, pensiilor și burselor în conformitate cu coșul minim de consum; 3) Respectarea Hotărârii Guvernului din noiembrie 1992 privind transportul interurban; 4) Acordarea autonomiei instituțiilor de învățământ superior, anularea Decretului Președintelui Republicii Moldova cu privire la numirea rectorilor; 5) Menținerea școlilor normale drept instituții principale de pregătire a cadrelor didactice pentru școlile primare; 6) Săptămâna de studii de cinci zile, frecvență liberă a cursurilor teoretice; 7) Neadmiterea în instituțiile de învățământ a metodelor de presiune și intimidare a studenților și a profesorilor; 8) Interzicerea contabilităților instituțiilor de învățământ privind reținerea cotizațiilor sindicale din bursa studenților (Revendicările Comitetului).

În ediția specială „Gaudeamus. Publicație a Ligii Studenților din Moldova” din 24 martie 1995, la aceste prevederi erau incluse și altele, aprobate de Comitetul de grevă la 21 martie 1995, cum ar fi: acordarea Comitetului de Grevă, timp de antenă în direct la Radioteleviziunea națională în vederea informării corecte a populației asupra motivelor care au dus la declanșarea grevei și asupra obiectivelor acestora, totodată, se mai cerea spațiu și în publicațiile finanțate de la buget; se solicita Guvernului ca în termen de 3 zile să adopte hotărâri privind ameliorarea condițiilor de trai ale muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, și anume achitarea salariilor și a pensiilor, indexarea depunerilor bănești ale populației în Banca de Economii, executarea necondiționată a legii privind împrumutarea țăranilor cu pământ (Revendicările 21 martie 1995).

Aceste revendicări au fost modificate la 27 martie 1995, ca urmare a eșuării negocierilor cu Comisia guvernamentală și au fost votate în unanimitate la 28 martie de participanții la manifestația de protest din Piața Marii Adunări Naționale. Drept urmare, revendicările au luat forma unor adresări către reprezentanții autorităților publice centrale. În acest sens erau vizați, Mircea Snegur, președintele Republicii Moldova, Petru Lucinschi, președintele Parlamentului Republicii Moldova și Andrei Sangheli, prim-ministrul Republicii Moldova. Protestatarii solicitau expres modificarea art. 13 din Constituția Republicii Moldova: „Art. 13. Limba oficială. (1) În Republica Moldova limba oficială este limba română. (2) Modul de funcționare a limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova se stabilește prin lege organică”.

O altă revendicare ce viza organul legislativ era adoptarea, până la 31 martie 1995, a modificării la art. 12 și 13 ale Codului Funciar care să permită împrumutarea tuturor categoriilor sociale de la sate cu cota de pământ și garantarea dreptului la proprietatea individuală asupra pământului. În contextul în care erau restante la

salarii, pensii, burse și indemnizații se solicita autorității executive să le lichideze până la 10 aprilie 1995. Totodată, se propunea anularea impozitului asupra imobilului social, introdus în Parlament în anul 1994, deoarece constituia o povară pe umerii locuitorilor de la orașe și sate. Guvernul urma să mai întreprindă măsuri imediate pentru asigurarea instituțiilor medicale cu medicamente și utilaj modern necesar; să ia măsuri urgente în vederea ameliorării situației din domeniul industriei construcțiilor (Revendicările 27 martie 1995).

Greva a activizat clasa politică și autoritățile publice centrale. La 29 martie 1995, Mircea Snegur, președintele Republicii Moldova în urma întrevederii cu reprezentanții Comitetului de Grevă al studenților și profesorilor a instituit un moratoriu asupra problemelor vizând cursurile de istorie și limbă, studiate în instituțiile de învățământ, în perioada desfășurării consultărilor suplimentare și elaborării propunerilor. A fost instituită o comisie abilitată cu un statut special, pentru a negocia cu Comitetul de Grevă (Întrevedere 1995). La Președinție s-a dat startul consultărilor cu promotorii învățământului. De exemplu, la 4 aprilie 1995, președintele Mircea Snegur a avut o întâlnire cu șefii direcțiilor de învățământ din Republica Moldova (Președintele 1995). Grigore Ojog, viceprim-ministru a fost numit în calitate de președinte al Comisiei guvernamentale care urma să negocieze cu reprezentanții protestelor studențești. Grevele studențești au fost în agenda de discuții în cadrul ședințelor de Guvern.

Presa timpului a avut în vizor amplele mișcări studențești din capitala Republicii Moldova. Abordarea referitoare la protestele desfășurate în Piața Marii Adunări Naționale, evident, a fost diferită, în funcție de discursul oficial, demersul protestatarilor, interesele și dezideratele entităților politice aflate în opoziție.

Accesul la presa finanțată de stat a fost limitat. Din această perspectivă, la 24 martie 1995, Liga Studenților din Moldova a editat, ca formă alternativă de promovare a revendicărilor studențești publicația „Gaudeamus”, în format A4, multiplicată în limbile română și rusă, unde erau inserate revendicările participanților la grevă.

Editorii publicației specificau că „deși cele mai multe revendicări formulate de participanți la greva generală au un caracter social-economic, conducerea de la Chișinău caută prin toate mijloacele, mai ales prin intermediul televiziunii și a ziarelor aservite acesteia, să denatureze adevăratele noastre scopuri, folosind instrumentele bolșevice de stimulare în rândurile populației a românofobiei” (Gaudeamus 1995). Problema transmiterii mesajelor din perspectiva greviștilor a fost expusă și în foaia volantă a Comitetului Republican de Coordonare a Grevei Generale „Apel”: „Iubiți părinți, frați și surori! Ne adresăm către dumneavoastră pe această cale întrucât guvernării de la Chișinău nu ne permit să vă vorbim la radio și televiziune despre motivele declanșării grevei generale” (Foaie volantă).

Într-adevăr, pe o poziție opusă față de revendicările greviștilor s-a plasat presa guvernamentală. Astfel, ziarul de limbă rusă a Guvernului Republicii Moldova «Независимая Молдова» publica pe prima pagină „Declarația Parlamentului Republicii Moldova în legătură cu manifestele studenților, elevilor, profesorilor din sistemul de învățământ universitar și preuniversitar”. Guvernării recunoșteau că aceste revolte sunt reacții la „dificultățile social-economice cu care se confruntă societatea

noastră”. Această situație „nu este una artificială, ci este constituită în urma conflictului militar, calamităților naturale și voluntarismului pseudoreformatorilor anteriori, care au perturbat profund economia națională”. Totodată, parlamentarii nu erau de acord cu formele ultimative ale protestatarilor, care „duc la încălcarea Constituției și legislației actuale”, de aceea pledau pentru „fortificarea eforturilor pentru soluționarea problemelor politice, sociale, economice, profesionale doar prin metode legislative, menținând structura unui popor civilizat, care soluționează orice discordie doar pe cale constituțională” (Обращение Парламента 1995, 1). În același ziar, pe pagina a doua, se publicau interpretările juridice ale lui Eugen Rusu, președintele Comisiei Juridice a Parlamentului, care sugera că acțiunile protestatarilor sunt ilegale (Сквиренко 1995, 1). Ziarul publica informații despre acțiunile din Piața Marii Adunări Naționale calificate drept „dezordine studentească”, „show în centrul capitalei”, „acțiune organizată și programată”, „тусовка studentească organizată în loc nepotrivit” (Мелека 1995, 1). Ziarul a constituit o platformă de transmitere a mesajelor pentru Comisia guvernamentală creată în scopul ducerii tratatelor cu protestatarii, lucru neasigurat însă Comitetului de Grevă (Обращение Правительственной 1995, 1).

O altă publicație fondată de Guvernul Republicii Moldova, cotidianul „Moldova Suverană”, publica pe prima pagină „telegame de indignare” „în care oamenii muncii din republică își exprimă indignarea față de evenimentele din piață” (Telegame 1995, 1), „cerându-se să se pună capăt acestor acțiuni ilegale, dat fiind că societății i se aduce prejudicii considerabile, morale și materiale” (Măsurile 1995, 1-2).

Mitingurile și grevele de protest ale tineretului studios din Chișinău au fost calificate ca neautorizate (Declarația Guvernului 1995, 1-2). În aceeași cheie, a fost publicat și apelul către tinerii greviști a doctorului Ion Păduraru și conferențiarului Mihail Carbonaru. Aceștia-i sfătuiau: „Ocoliți gloatele. În ele personalitatea nu se poate evidenția de sine stătător, ea se dizolvă ca soda în oțet de numai bulbucii rămân” (Păduraru, Carbonaru 1995, 1-2). Oficiosul anunța că pe fundalul distructiv al grevelor, în prima jumătate a zilei de 11 aprilie 1995, în sala de Conferințe a Executivului a avut loc o întâlnire între Mihai Popov, ministrul afacerilor externe, Petru Gaugaș, ministrul Învățământului, Dumitru Nedelcu, ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Aurelian Dănilă, prim-vice-ministru al afacerilor externe cu reprezentanții misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova (Integrarea 1995, 1,3).

Ziarul anunța pe prima pagină că în amiaza zilei de 15 aprilie 1995, Anatol Petrencu, președintele Comitetului de Grevă a studenților și a corpului profesoral, aducea la cunoștință protestatarilor despre rezultatele negocierilor cu Comisia guvernamentală și cu Comisia creată printr-un decret al președintelui Mircea Snegur. Grevă a fost suspendată până la 4 mai. Dacă în acea perioadă, factorii de decizie nu își onorau obligațiunile urma să fie luată decizia „de reluare a grevei generale cu noi forțe, cu noi obiective, cu noi sarcini care va fi și legală, și constituțională”. Liderul greviștilor solicita tineretului studios să revină în auditorii pentru a demonstra „că suntem nu numai buni greviști, dar și... foarte buni studenți, elevi, liceeni” (Grevă 1995, 1-3).

Pe aceleași poziții, ca și presa guvernamentală s-a poziționat și săptămânalul «Деловая газета». În ziar se vorbea despre „hipnoză de grup”, „miting ilegal”, „forțe obscure ascunse după copii”, „patrioți ai cărui stat?” (Зимбру 1995, 1).

Ziarul „Săptămâna” edita informații în stil pamfletist: „Studentimea respinge fo-fârlică” (Studentimea 1995, 2). Sau, alte informații la subiect cu titlul „Suntem mulți și toți deștepți”: „cam o dată la trei zile, greviștii din Piața Marii Adunări Naționale pichetează și clădirea Parlamentului. Marți (4 aprilie, n.n.), la 11:30, de exemplu, în locul unde pe timpuri tăifăsuia Marx și Engels, vreo trei mii de studenți cereau în voce să fie revăzută Constituția și să se arunce la coșul de gunoi art. 13, cel cu limba moldovenească. De trei săptămâni, greva studenților durează până după amiază. Nemulțumirea crește, iar factorii din Guvern ne sugerează argumentul că prea mulți oameni cu studii superioare avem pe kilometru pătrat, că jumătate dintre ei șomează, că talciokul e compus din specialiști cu universități făcute. Cu talciokul, la sigur, au dreptate. Iată deci ce se poate întâmpla într-un stat mic, populat de mulți oameni deștepți” (Suntem 1995, 2). Același ziar își informa cititorii că în ziua de joi, 14 aprilie 1995, „studenții jucăuși și greviști au încins o horă în jurul Casei Guvernului. Au dansat și-au tot dansat până au obosit. Și s-au așezat să se odihnească exact pe la ora mesei. Loc de odihnă și-au ales căile de acces, pe unde trebuiau să iasă mașinile parcate în preajmă. Astfel o bună parte din lucrători n-au putut pleca să ia masa pe la cantinele din oraș. Mai cu cale ar fi fost să intre și ei în horă, numai că dansul purta «evident caracter politic»” (Hai la horă 1995, 1).

La fel și ziarul „Momentul” elaborat sub aceeași umbrelă ca și „Săptămâna” constata sarcastic „Greviștii conspiră cu un vicespeaker”. Observatorul constata că Republica Moldova are doi vicespeakeri – Nicolae Andronic și Dumitru Moțpan. Iar unul din acești provocatori se camuflează atât de abil încât în cuvântările studenților sunt perpetuate două slogane: „Jos Andronic!” și „Jos Moțpan!”, „ori poate că altceva mișcă stelele pe cer?” (Greviștii 1995, 1). În ziar se scrie și că „greviștii sunt supărați pe toată conducerea”, de aceea manifestația s-a diversificat: corturi, cântece, bancuri (Ciornei (a) 1995, 1). Editorialistul Vsevolod Ciornei le transmitea guvernanților că istoria „nu este nici cea pe care o scrii cum îți vine, nici cea pe care o decretezi cum îți convine. Ea este cea care este” (Ciornei(b) 1995, 1). Același autor considera că greva studentescă avea și „izul de provocare ce adie dinspre ideea cu abordarea problemelor istorice în plină campanie electorală” (Ciornei (c) 1995, 1).

În comparație cu presa oficială sau cea afiliată structurilor politice, o serie de publicații au prezentat punctul de vedere al celor care protestau împotriva deciziilor agrarienilor. Ziarul bilingv „Europa info” publica fotografiile lui Pavel Frei (Moldpres) surprinse la greva studentescă cu un titlu sugestiv „Greva generală continuă”. Pe aceeași pagină era inserat „Imnul golanilor”, care era fredonat de către protestatarii din Piața Marii Adunări Naționale (Europa 1995, 3).

În hebdomadarul Uniunii Scriitorilor din Moldova „Literatura și Arta” s-a acordat un spațiu extins evenimentelor din Piața Marii Adunări Naționale. În editorialul din 30 martie 1995, Nicolae Dabija, redactorul-șef al ziarului, nota: „Voi, cei care vă adunați zilnic pentru a restabili istoria noastră străveche și limba română, voi sunteți adevărata conștiință a acestui neam, voi sunteți adevărul ei Parlament. Iar actualii deputați analfabeți, care se conduc numai de ambiții proprii și de propriile interese – să se întoarcă în colhozurile lor, ca în fruntea țării, în forul ei legislativ să vină tineri judicioși, înțelepți, onești, care ar gândi pe **nou** și nu pe **vechi**, cum o fac foștii secretari ai c.c.

ai p.c. M., care în virtutea inerției, nici nu strănută dacă nu se consultă mai întâi cu Kremlinul” (Dabija (a) 1995, 1). Pe prima pagină a săptămânalului din 13 aprilie 1995, N. Dabija, în loc de editorial publica o poezie sugestivă „Grevă” (Dabija (a) 1995, 1).

Poetul Dumitru Matcovschi insera în materialul „Alegeri cu grevă” în care se ralia cu revendicările greviștilor și preciza: „Limba noastră va fi limba lui Eminescu! Limba română! Nu vom ceda Istoria! Nu vom ceda Limba! Nu vom îngenușea în fața nulităților! Ne încăpăținăm să fim Români!” (Matscovschi 1995, 1). Poetul Grigore Vieru scria și el: „Mă simt tânăr a doua oară prin fiii luminii zilei, această nouă tinerețe fiind exact ceea ce lipsea existenței mele. Ave!” (Vieru 1995, 1). În continuare Gr. Vieru venea cu un sprijin direct la adresa protestatarilor: „Toată stima pentru cadrele didactice, care prin prezența lor în Piața Marii Adunări Naționale, alături de studenți și elevi, au predat cea mai frumoasă lecție din viața lor: demnitatea, cadre în care Dumnezeu și-a arătat îndelungata sa răbdare. Toată stima în primul rând pentru domnul prof. univ. Anatol Petrencu, pentru inimosul student Oleg Cernei, și pentru doamna profesoară Iuliana Costin, cărora nu li s-a putut cumpăra tăcerea. Tineretul va trebui să stea zid întru apărarea lor împotriva consecințelor posibile” (Vieru 1995, 1).

Mai mult ca atât, ziarul „Literatura și Arta” califica participații la grevă drept „Garda conștiinței naționale” publicând cronică evenimentelor din Piața Marii Adunări Naționale (intitulată sugestiv „Cronică pentru urmași”), titluri-credo „Să triumfe adevărul științific și istoric”, „În apărarea demnității naționale. Jos analfabeții!”, „Și studenților le-a ajuns cuțitul la os!”, mesaje de susținere a greviștilor (atât din Republica Moldova, cât și de peste hotare), fotografii de la grevă etc. (Literatura și Arta (a), 1; Literatura și Arta (b), 2-3).

Ziarul „Glasul Națiunii” aprecia greva studențească drept o „primăvară românească” (Roibu 1995, 2; Roibu 1997) și scria despre represaliile autorităților față de organizatorii grevei. Este vorba de Raisa Gherghircic, directoarea Școlii Tehnice Profesionale nr. 1. Aceasta, bazându-se pe un ordin al ministrului Învățământului a întreprins „măsurile urgente pentru a înceta continuarea Grevei” (Vodă 1995, 2), concediind doi din cei șapte profesori și maiștri care au însoțit elevii la greva din Piață „în legătură cu lipsele nemotivate comise în zilele de 23 martie și pe 7 aprilie” (Vodă 1995, 2).

Iulian Codău din orașul Bălți impresionat de evenimentele desfășurate în Piața Marii Adunări Naționale a publicat poezia „S-a spart tăcerea” (Codău 1995, 3). Publicația își informa cititorii că la 7 aprilie Liga Studenților Bucureșteni s-a solidarizat cu studenții de la Chișinău, organizând în acest sens o demonstrație în Piața Universității, sub celebrul balcon (Ursa 1995, 3). Susținerea din partea tineretului din România s-a derulat și în alte localități. Astfel, ziarul „24 ore”, difuzat, dimineața, la Iași și, la prânz, la București și la Chișinău, își anunța cititorii că sâmbătă, 15 aprilie 1995 în fața Palatului Culturii din Iași s-au întrunit Liga Studenților și Elevilor Basarabeni din România și Liga Studenților din Iași, care „a organizat un miting de susținere a românilor de dincolo de Prut” („Noi suntem români”! 1995, 2). Ziarul a publicat și mesaje de susținere a „ieșirii studenților și elevilor în Piața Marii Adunări Naționale” (Ghimpu 1995, 1).

Studenții de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” la fel au susținut revendicările participanților la grevă. La 25 martie

1995, Liga Studențească a adoptat următoarea declarație: „În aceste clipe de grea cumpănă Liga Studenților de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” se alătură tuturor oamenilor de bună credință și susțin întru totul pozițiile participanților la grevă. Noi nu putem rămâne indiferenți față de puterea actuală care a dus la o criză morală, socială și economică, la o situație deplorabilă în medicină. Suntem ferm convinși că această criză poate fi soluționată exclusiv în cazul unei atitudini responsabile a Guvernului față de masele largi ale populației și adoptarea unei poziții constructive în satisfacerea necesităților vitale ale celor guvernați” (Melaga 1995, 5).

De partea protestatarilor s-a aflat și publicația Frontului Popular Creștin Democrat (FPCD) „Țara”, care din primele zile a oferit informații amănunțite despre eveniment. La 21 martie 1995, Comitetul Executiv al Sfatului FPCD a emis o declarație în care se specifica că „acțiunile de protest declanșate în ultimele zile de studențimea de la Chișinău au demonstrat voința tinerei generații de a se opune agresiunii clasei guvernante împotriva procesului de renaștere națională a românilor basarabeni... Orice tentativă a Puterii de a înăbuși conștiința națională a românilor basarabeni va întâmpina o afirmare tot mai impetuoasă a verticalității spiritului tinerei generații” (Declarația 1995, 1). În ziar greva studențească era considerată „o lecție de românism”, a fost publicată cronică evenimentelor, au fost luate interviuri de la liderii greviștilor, au fost publicate declarațiile Comitetului de Grevă, au fost plasate zeci de scrisori de susținere a protestatarilor (Țara (a), 2, 5; Țara (b), p. 1; Țara (c), 2-5).

Sugestive erau și rubricile din publicația în cauză: „Se umple cupa răbdării!”, „Lozinca zilei: astăzi capitala, mâine toată țara!”. În ziar a fost publicat „Imnul golaniilor”. Grevei studențești i-a fost rezervată chiar o ediție specială a ziarului (Țara (d), 1-4). „Țara” a publicat demersuri de susținere din partea intelectualilor. La 22 martie 1995, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova a emis o declarație în care specifică reacția la decizia din 16 martie 1995 a Ministerului Învățământului drept una firească și „cere anularea imediată a deciziilor monstruoase. Cerem satisfacerea tuturor revendicărilor greviștilor” (Declarația Consiliului 1995, 3).

Printre primii susținători ai studenților protestatari au fost și angajații Institutului de Istorie a Academiei de Științe a Moldovei. „Ne declarăm solidari cu acțiunile și revendicările tineretului studios și ale profesorilor din capitală, fiind siguri că adevărul în cele din urmă va triumfa”. Doar un mic grup de cercetători ai Institutului (membru corespondent Vladimir Țaranov, membru corespondent Chiril Stratievski și a.) nu a sprijinit punctul de vedere expus în declarație (Declarație a savanților 1995, 3). Un număr total de 151 de angajați ai Academiei de Științe a Moldovei, inclusiv 9 doctori habilitați, 42 de doctori în științe, 100 de cercetători și specialiști au cerut „respectarea adevărului istoric și salvarea poporului de mizerie”. Petiționarii specificau că au „urmărit declarația Guvernului în persoana prim-ministrului Andrei Sangheli, declarația partidului de guvernământ (PDAM), am rămas profund revoltați de atitudinea absolut iresponsabilă și răuvoitoare, de defăimările, dezinformarea și amenințările adresate studenților și, în special, profesorilor greviști, care nu cer altceva decât restabilirea adevărului istorico-științific și ameliorarea condițiilor de viață ale populației” (Negru, Balaur, Ștefăruță, Bodrug 1995, 3). Pe prima pagină erau publicate articole care reflectau starea de spirit a protestatarilor (Isac 1995, 1).

O altă publicație social-politică, „Libertatea”, a Partidului Democrației Populare din Moldova, titra pe prima pagină un titlu sugestiv „Timișoara continuă la Chișinău... Timișoara continuă la Chișinău? Timișoara continuă la Chișinău!” (Libertatea 1995, 1).

Ziarul „Mesagerul”, publicația Congresului Democratic Unit din Moldova, la fel a acordat un spațiu generos greviștilor. În paginile acesteia se anunța o „primăvară fierbinte la Chișinău” (Lupan 1995, 1-2), fiind inserate mesaje de adeziune și susținere a protestatarilor. A fost publicată alocuțiunea prezentată în Parlamentul Republicii Moldova de Alexandru Moșanu, deputat din partea Frațiunii Parlamentare „Blocul Țăranilor și Intelectualilor”. Fostul președinte al legislativului solicita ca „Parlamentul să ia decizii care să ducă la satisfacerea revendicărilor greviștilor. Un apel în care greviștii sunt învinuiți neîntemeiat de încălcarea legilor în vigoare și a Constituției, de destabilizarea situației, nu poate fi acceptat de fracțiunea parlamentară «Blocul Țăranilor și Intelectualilor»” (Moșanu 1995, 2). Ca și în „Țara” au fost publicate și ediții speciale consacrate grevei generale, unde se spunea clar că „greviștii nu vor lovitură de stat, ci lovitură de conștiință” (Gorincioi 1995, 1,3).

În contextul campaniei de denigrare în mass-media oficială a participanților la grevă și proximitatea alegerilor locale generale din 16 aprilie 1995, autoritățile centrale au îndeplinit în parte revendicările sociale și cele privind organizarea învățământului. În privința problemei studierii istoriei românilor, a limbii și literaturii române a fost instituit un moratoriu pentru mai mulți ani. Drept consecințe politice enumerăm divizarea formațiunii de guvernământ, a Partidului Democrat Agrar din Moldova. Conștienți de forța tineretului din Republica Moldova, partidele politice au format „aripi tinere” în care au fost incluși cei mai dinamici studenți (Matveev 2016, 637).

Dacă mass-media oficială a recurs la o campanie de denigrare a protestatarilor, atunci presa de opoziție sau cea din domeniul culturii a prezentat o punte de comunicare dintre greviști și societate, scopul final urmărit fiind menținerea realizărilor obținute în contextul mișcării de eliberare națională de la sfârșitul anilor 1980. Nu a fost exclusă, evident, nici miza politică, de a înlătura guvernarea agrariană, compromisă prin acțiunile antipopulare pe care le-a promovat. Evidențiem, și nu în ultimul rând, forma de reportaj, eseu publicistic „realizat la fața locului”, care au fixat explozia unei generații implicate aleatoriu la evenimentul istoric.

BIBLIOGRAFIE:

Ciornei (a) 1995: Vsevolod Ciornei, Autoritățile încearcă să explice că nimic nu se rezolvă peste noapte, În: Momentul. Publicație de informație și analiză, anul II, nr. 56 (71), 1995.

Ciornei (b) 1995: Vsevolod Ciornei, Intervențiile politicii în știință nu pot să nu aibă consecințe politice, În: Momentul. Publicație de informație și analiză, anul II, nr. 46 (61), 1995.

Ciornei (c) 1995: Vsevolod Ciornei, Vin și lozincile radicale: schimbarea Guvernului și Parlamentului, În: Momentul. Publicație de informație și analiză, anul II, nr. 48 (63), 1995.

Codău 1995: Iulian Codău, S-a spart tăcerea, În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 18-19 (238-239), aprilie 1995.

Dabija (a) 1995: Nicolae Dabija, Ziua de mâine începe de azi, În: Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 13 (2589), 1995.

Dabija (b) 1995: Nicolae Dabija, Greva, În: Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 15 (2591), 30 martie, 1995.

Declarația 1995: Declarația Frontului Popular Creștin Democrat, În: Țara. Ediție specială, nr. 13 (239), 22 martie 1995.

Declarația Consiliului 1995: Declarația Consiliului Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, În: Țara. Ediție specială, 24 martie 1995.

Declarația Guvernului 1995: Declarația Guvernului Republicii Moldova, În: Moldova Suverană, nr. 50 (18474), 30 martie 1995.

Declarație a savanților 1995: Declarație a savanților și colaboratorilor Institutului de istorie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, În: Țara. Ediție specială, 24 martie 1995.

Europa 1995: Europa info, nr. 13 (91), 1995.

Foaie volantă: Foaie volantă a Comitetului Republican de Coordonare a Grevei Generale, nedată.

Gaudeamus 1995: Gaudeamus. Publicație a Ligii Studenților din Moldova, 24 martie 1995.

Ghimpu 1995: Anda-Cristina Ghimpu [Scrisoare de susținere a greviștilor], În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 14 (236), martie 1995.

Gorincioi 1995: Tamara Gorincioi, Greviștii nu vor lovitură de stat, ci lovitură de conștiință, În: Mesagerul, nr. 49, 29 martie 1995.

Greva 1995: Greva a fost suspendată, În: Moldova Suverană, nr. 63 (18487), 18 aprilie 1995.

Greviștii 1995: Greviștii conspiră cu un vicespeaker, În: Momentul. Publicație de informație și analiză, anul II, nr. 57 (72), 1995.

Hai la horă 1995: Hai la horă, măi băieți! În: Săptămîna, nr. 15 (123), vineri, 14 aprilie 1995.

Integrarea 1995: Integrarea în structurile internaționale și... greviștii, În: Moldova Suverană, nr. 60 (18484), 13 aprilie 1995.

Isac 1995: Viorica Isac, Liniștea n-a fost tulburată de studenți, ci de voi, tovarăși guvernanți, În: Țara, nr. 16 (242), 4 aprilie 1995.

Întrevedere 1995: Întrevedere a președintelui Mircea Snegur cu reprezentanții Comitetului de Grevă. În: Moldova Suverană, nr. 50 (18474), 30 martie 1995.

Libertatea 1995: Libertatea. Publicație a Partidului Democrației Populare din Moldova, 4 aprilie 1995.

Literatura și Arta (a): Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 12 (2588), 1995.

Literatura și Arta (b): Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 15 (2591), 1995.

Lupan 1995: Ilie Lupan, Primăvară fierbinte la Chișinău, În: Mesagerul, nr. 14 (50), 31 martie 1995.

Negru, Balaur, Ștefăruță, Bodrug 1995: P. Negru, N. Balaur, A. Ștefăruță, M. Bodrug etc., Cerem respectarea adevărului istoric și salvarea poporului de mizerie, În: Țara, nr. 17 (243), 11 aprilie 1995.

„Noi suntem români”! 1995: „Noi suntem români”! – doar un slogan?! În: 24 de ore, nr. 1449, 17 aprilie 1995.

Matcovschi 1995: Dumitru Matcovschi, Alegeri și greviști, În: Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 15 (2591), 30 martie, 1995.

Matveev 2016: Sergiu Matveev, Organizațiile studențești și rolul lor în viața social-politică, În: Istoria Universității de Stat din Moldova /Coord.: Ion Eremia (Chișinău, 2016).

Măsurile 1995: Măsurile de stabilizare a situației social-politice, În: Moldova Suverană, nr. 50 (18474), 30 martie 1995.

Melaga 1995: Sava Melaga, Intellectul în luptă cu întunericul, În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 14 (236), martie 1995.

Moșanu 1995: Alexandru Moșanu, Tineretul este o parte a poporului, cea mai curajoasă și mai hotărâtă parte a lui, În: Mesagerul, nr. 16 (52), 14 aprilie 1995.

Parasca 1995: Pavel Parasca, Revenim la cele publicate. În: Mesagerul. Publicație a Congresului Intelectualității din Republica Moldova, an. II, nr. 7 (15), 16 februarie 1995.

Pascaru 1995: Tamara Pascaru, Greva studențească la Bălți, În: Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 13 (2589), 30 martie 1995.

Păduraru, Carbonaru 1995: Ion Păduraru, Mihail Carbonaru, Apel către tinerii greviști, În: Moldova Suverană, nr. 56-57 (18480-18481), 8 aprilie 1995.

Președintele 1995: Președintele țării se consultă cu promotorii învățământului. În: Moldova Suverană, nr. 54-55 (18478-14479), 6 aprilie 1995.

Revendicările Comitetului: Revendicările Comitetului de Grevă. Foaie volantă, nedată.

Revendicările 21 martie 1995: Revendicările Comitetului de grevă din 21 martie 1995, în Gaudeamus. Publicație a Ligii Studenților din Moldova”, 24 martie 1995.

Revendicările 27 martie 1995: Revendicările Comitetului de Grevă din 27 martie 1995 și votate în unanimitate la 28 martie de participanții la manifestarea de protest din Piața Marii Adunări Naționale. Foaie volantă.

Roibu 1995: Nicolae Roibu, Primăvara românească, În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 13 (235), martie 1995.

Roibu 1997: Nicolae Robu, Primăvara demnității noastre. Grevele din Basarabia din primăvara anului 1995. Reportaje (Chișinău, 1997).

Studențimea 1995: Studențimea respinge fofârlica, În: Săptămîna, nr. 12 (120), vineri, 24 martie 1995.

Suntem 1995: Suntem mulți și toți deștepți, În: Săptămîna, nr. 14 (122), vineri, 7 aprilie 1995.

Telegrame 1995: Telegramme de indignare. În: Moldova Suverană, nr. 56-57 (18480-18481), 8 aprilie 1995.

Țara (a): Țara, nr. 18 (244), 18 aprilie 1995.

Țara (b): Țara. Ediție specială, nr. 13 (239), 22 martie 1995.

Țara (c): Țara, nr. 18 (244), 18 aprilie 1995.

Țara (d): Țara. Ediție specială, nr. 15 (241), 30 martie 1995.

Ursa 1995: Gheorge Ursa, Solidaritate la București, În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 18-19 (238-239), aprilie 1995.

Vieru 1995: Grigore Vieru, A fi tânăr, În: Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 15 (2591), 30 martie, 1995.

Vodă 1995: Gheorghe Vodă, Represalii la Chișinău, În: Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului, nr. 18-19 (238-239), aprilie 1995.

Зимбру 1995: Семен Зимбру, Кто вывел детей на площадь? În: Деловая газета, n. 11 (155), 22 марта 1995.

Мелека 1995: Анна Мелека, Утомленные... забастовкой. În: Независимая Молдова, n 85 (791), 15 апреля 1995.

Обращение Парламента 1995: Обращение Парламента Республики Молдова в связи с уличными манифестациями студентов учащихся преподавателей системы вузовского и довузовского образования, În: Независимая Молдова, n 79 (785), 8 апреля 1995.

Обращение Правительственной 1995: Обращение Правительственной комиссии по переговорам с участниками акции протеста, În: Независимая Молдова, n 67 (773), 25 марта 1995.

Сквиренко 1995: Геннадий Сквиренко, Забастовка или что-то другое, În: Независимая Молдова, n 79 (785), 8 апреля 1995.

ANEXĂ. Greva studentescă din anul 1995 în imagini

1. Apelul Comitetului Republican de Coordonare a Grevei Generale.

Foaie volantă, nedată.

APEL

Iubiți părinți, frați și surori!

Ne adresăm către dumneavoastră pe această cale întrucât guvernării de la Chișinău nu ne permit să vă vorbim la radio și televiziune despre motivele declanșării grevei generale.

Am ieșit în stradă pentru a ne cuceri dreptul la o viață normală, dreptul la adevăr, pentru noi, cei pe care i-ați trimis la carte, dar și pentru dumneavoastră, care ne-ați dat viață și ați muncit în sudoarea frunții pentru a ne crește și a ne scoate în lume. Două motive principale sînt cele care ne-au făcut să protestăm: minciuna care ni se impune de sus și sărăcia în care am fost aruncați noi, cei mulți, majoritatea populației.

Cei aflați la putere vor să ne interzică să studiem adevărata istorie a neamului și să ne oblige să învățăm o istorie falsă, scrisă la comanda celor care ne-au ocupat, care v-au luat pămîntul și v-au băgat cu forța în colhoz, iar pe mulți i-au dus în Siberia.

Politica promovată de agrarieni a condus la îmbogățirea celor care au trăit bine și în vechiul regiin, și la sărăcirea în masă a populației, aducînd-o la sapă de lemn. Nouă nu ni se dă bursa la timp, dumneavoastră nu vi s-a plătit pentru munca de un an în colhoz. Noi flămînzim la Chișinău, dumneavoastră o duceți greu și nu vă puteți ajuta copiii. Ce s-a ales din promisiunile celor care v-au îndemnat, v-au amăgit să votați "spicușorul", ca să aveți pînăcică? Agrarienii, ca și comuniștii, folosesc aceleași metode: minciuna, dezinformarea, amenințările. Chiar dacă vi se vor plăti acum salariile, să știți că aceasta se datorează grevei noastre. Agrarienii au ținut banii pentru a vă cumpăra înainte de alegeri.

Moșpan și oameni săi umblă acum prin sate și spun că noi vrem unire cu România, că sîntem niște huligani și putem înfunda pușcăria, că luptăm împotriva statului. Minciuni sfruntate. Noi luptăm pentru un trai omenesc, ca să nu umblăm flămînzii și umiliți. Noi cerem să ni se majoreze bursa, să vi se mărească și să vi se plătească la timp pensia, salariul, banii agonisiți o viață și devalorizați la bancă. Cerem să vi se dea pămînt. De ce se împotrivesc agrarienii să vă dea pămîntul înapoi? Pentru că ei știu că dacă veți fi adevărați proprietari, vă veți putea întreține familia și nu veți mai depinde de președinte sau de brigadier.

Și acum, pe cine credeți dumneavoastră: pe agrarieni, pe cei care v-au călărit o viață, v-au considerat doar buni de tras la jug, au nevoie doar de votul dumneavoastră și vor acum să-i facă pe părinți dușmani ai propriilor copii, ca pe timpul lui Stalin? Sau îi credeți pe copiii dumneavoastră, care sînt gata, chiar cu prețul vieții, să vă apere și să vă fie sprijin? Agrarienii își apără interesul personal, scaunul. Noi ne apărăm demnitatea călcată de ei în picioare, dreptul la viitor.

Oameni buni, numai împreună vom fi o forță de care vor fi nevoiți să țină cont cei de la putere, unde au ajuns prin minciună. Cu noi este adevărul, care oricum va triumfa! Cu noi este bunul Dumnezeu!

Comitetul Republican
de Coordonare a Grevei Generale

2. Foaie volantă cu revendicările Comitetului de Grevă. Nedată.

REVENDIRILE

1. Anularea hotărârii Colegiului Ministerului Invățământului din Republica Moldova de pe data de 16 martie 1995 cu privire la înlocuirea cursului de Istorie a Românilor prin cursuri de "Istoria Moldovei" și "Integrat" și păstrarea cursurilor Istoria românilor și Limba și Literatura română.
2. Majorarea salariilor, pensiilor și burselor în conformitate cu coșul minim de consum.
3. Respectarea Hotărârii guvernului din noiembrie 1992 privind transportul interurban.
4. Acordarea autonomiei Instituțiilor de învățămînt superior, anularea Decretului Președintelui Republicii Moldova cu privire la numirea rectorilor.
5. Menținerea școlilor normale drept instituții principale de pregătire a cadrelor didactice pentru școlile primare.
6. Săptămâna de studii de cinci zile, frecvența liberă a cursurilor teoretice.
7. Neadmiterea în instituțiile de învățămînt a metodelor de presiune și intimidare a studenților și profesorilor.
8. Interzicerea contabilităților instituțiilor de învățămînt privind reținerea cotizațiilor sindicale din bursa studenților.

Comitetul de Grevă

GAUDEAMUS

Publicație a Ligii studenților din Moldova

Ediție specială

24 martie 1995

GREVA GENERALĂ CONTINUĂ!

REVENDICĂRILE

colectivelor de studenți, profesori și elevi ai instituțiilor de învățământ din Chișinău, participante la greva de protest contra situației economice și sociale dezastruoase din republică, precum și a încercărilor de impunere în sistemul de învățământ a neadevărului științific și istoric

Să se acorde imediat comitetului de grevă, timp de antenă în direct la Radioteleviziunea națională în vederea informării corecte a populației asupra motivelor, care au dus la declanșarea grevei, și asupra obiectivelor acesteia. Totodată, cerem, pe tot parcursul grevei, spațiu și în publicațiile finanțate de la buget.

Să se anuleze Hotărârea Colegiului și Ministerului Învățământului din 16 martie 1995 cu privire la înlocuirea și modificarea cursurilor de istorie și limbă.

Guvernul să adopte în termen de 3 zile hotărârile de rigoare privind ameliorarea condițiilor de trai ale părinților noștri de la orașe și de la sate - țărani, muncitorii și intelectuali - de a căror bunăstare depinde situația noastră materială și anume:

- achitarea salariilor și a pensiilor;
 - indexarea depunerilor bănești ale populației în Banca de Economii;
 - executarea necondiționată a legii privind improprierea țăranilor cu pământ.
- Guvernul să asigure:
- achitarea neîntârziată a burselor studenților și a salariilor profesorilor, majorarea lor în conformitate cu bugetul minim de consum;
 - respectarea Hotărârii Guvernului din noiembrie 1992 privind facilitățile de transport pentru studenți și elevi;
 - acordarea de autonomie instituțiilor de învățământ superior.

În acest scop să fie anulat Decretul prezidențial privind numirea rectorilor, să se renunțe la presiuni și la intimidări față de cadrele didactice, studenții și elevii.

Să fie păstrate școlilor normale - instituții principale de pregătire a cadrelor didactice pentru școlile primare.

Să nu fie încasate cotizațiile sindicale din bursele studenților fără consimțământul acestora

Aprobat în ședința Comitetului de grevă din 21 martie 1995.

În numele Comitetului de grevă,

Președinte

PETRENCU ANATOL
doctor conferențiar.

Apel al Ligii studenților din Moldova

Stimați concetățeni,

Declanșarea grevei generale a studenților și a cadrelor didactice din instituțiile de învățământ universitar și promisiunea a fost enunțată de condițiile insuportabile de trai în care actuala conștiință de guvernământ a condamnat întreaga populație din Republica Moldova, precum și de tendințele tot mai agresive ale guvernanților de a nu lăsa de dreptul de a cunoaște adevărata noastră istorie, limbă, cultură și tradițiile neamului.

Deși cele mai multe revendicări formulate de participanții la greva generală au un caracter social-economic, conducerea de la Chișinău caută prin toate mijloacele, mai ales prin intermediul televiziunii și al ziarelor aservite acestora, să demonteze adevăratele noastre scopuri, folosind instrumentele bolșevice de stimulare în rândurile populației a conștientizării. Forțele proimperiale și prosovietice care, practic, au anulat independența Republicii Moldova prin subjugarea acesteia noului imperiu, numit C.S.I., care subminează suveranitatea statului prin stimularea structurilor mafioate și prin furturile de proporții din averea publică, vor și de această dată să iasă înscălași la suprafață. Ele caută cu orice preț să abată atenția populației de la faptul că tinereții studenți și cadrele didactice protestează împotriva politicii economice și sociale neechitabile, promovate de actuala conducere, împotriva sărăciei și a inierției în care se zbate majoritatea populației, împotriva neadevărului istoric.

Faptul că la greva generală aderă tot mai multe colective de muncitori, medicii și țărani e o dovadă în faptului că revendicările studenților exprimă în interesul economic, social și politic ale maselor largi, că adevărul răzbat, totuși, până în cele mai îndepărtate localități ale republicii.

Facem apel către întreaga populație a Republicii Moldova, indiferent de profesie și naționalitate, să sprijine revendicările grevei generale, să se ridice în apărarea drepturilor legitime ale cetățenilor în un trai asigurat, în apărarea democrației și a libertății.

Chișinău, 23 martie 1995

ГАУДЕАМУС

ИЗДАНИЕ ЛИГИ СТУДЕНТОВ МОЛДОВЫ

Специальный выпуск

24 марта 1995 года

ОБРАЩЕНИЕ

УЧАСТНИКОВ ВСЕОБЩЕЙ ЗАБАСТОВКИ СТУДЕНТОВ К КРЕСТЬЯНАМ, РАБОЧИМ И ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ, КО ВСЕМУ НАСЕЛЕНИЮ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

**УВАЖАЕМЫЕ СОГРАЖДАНЕ!
ДОРОГИЕ РОДИТЕЛИ, БРАТЬЯ И СЕСТРЫ!**

Экономический, социальный и моральный кризис, охвативший в целом наше общество, привел к тому, что население республики к бедности и нищете. На протяжении всего периода правления Аграрно-Демократической Партии, Соцпартии и Движения “Единство” преднамеренно игнорировались жизненные интересы большинства населения. Правительство и подчиненные ему органы администрации, призванные неукоснительно применять законы, защищать прав граждан на жизнь, грубо нарушают действующее законодательство. В результате этого:

- наши родители, сестры и братья, проживающие в городах и селах республики, месяцами не получают заработанную плату за труд;
- наши дедушки и бабушки-пенсионеры - не получают пенсию, величина которой сегодня не покрывает даже малую толику жизненно необходимых затрат;
- государство не рассчиталось с коллективными хозяйствами за сданный урожай, создавая дополнительные трудности на селе;
- девальвация денежных средств, хранящихся в Сберегательном банке, произошла по вине тех, которые нами правили да еще правят, лишив наших родителей и стариков последних сбережений, отложенных на черный день;
- наши граждане обдирают и мафиозные преступные структуры, с которыми сработались представители власти и, несмотря на постоянный рост коррупции и преступности, правоохранительные органы не предпринимают эффективных мер, чтобы пресечь эти негативные явления.

В этих условиях, послышав нас на учебу родители, которые рассчитывали на свои трудовые доходы и личные сбережения, не могут в дальнейшем обеспечить нам существование, ставя под угрозу продолжение нашей учебы.

Наши мизерные стипендии, также как и зарплаты нищих преподавателей выдаваемые нерегулярно, с большим опозданием, не могут покрывать затраты на самые необходимые продукты питания и товаров первой необходимости, приобретенных по рыночным ценам.

Одновременно с этим, в учебных заведениях разворачиваются действия направленные против тех, которые думают иначе чем представители власти. Игнорируя мнения коллективов кафедр, советов факультетов и учебных заведений администрации в командном порядке, произвольно отменяют специализированные курсы по истории и языку, устраняют от исполнения должностных обязанностей заведующих кафедр, профессоров, директоров лицеев и колледжей.

Эти обстоятельства вынудили нас, студентов и преподавателей средних специальных учебных заведений города Кишинэу, выйти на площадь в знак протеста против этих беззаконий. Как следствие свободно извещенной волы десятков тысяч студентов и преподавателей была объявлена ВСЕОБЩАЯ ЗАБАСТОВКА студентов республики.

Мы убеждены, что вынужденное нарушение общественного порядка со стороны забастовщиков в центре города Кишинэу, это прямое следствие допущенных злоупотреблений и нарушений существующих законов нынешними правителями.

Наши требования созвучны во многом с теми, что неоднократно выдвигались сельскими и городскими населением, оккупированным, как и мы, беззастенчивой бедностью и нищетой, коррупцией и беспределом бесчестующим в обществе. Мы требуем:

1. Отмены решения коллегии Министерства Науки и Образования от 16 марта 1995 года об изменении в преподавании истории и румынского языка.
2. Принятия Правительством соответствующих мер, которые бы значительно улучшили положение наших родителей в городах и селах, от благосостояния которых зависит и наши существование и учеба. В этих целях считаем необходимым:
 - ликвидировать задолженности в выплатах зарплат и пенсий;
 - индексировать денежные сбережения в Сберегательном банке;
 - безусловное исполнение закона о наделении крестьян землей.
3. Обеспечение Правительством:
 - своевременной выплаты стипендий студентам и заработной платы преподавателям, а также их повышение в соответствии с минимальной потребительской корзиной;
 - соблюдение Постановлений Правительства 1992 года о льготах на транспорте для студентов и учащихся.
4. Предоставить автономии высшим учебным заведениям. В этих целях аннулировать Постановления Правительства о назначении ректоров и отказаться от нажима и принуждения преподавательских кадров, студентов и учащихся.
5. Обеспечить дальнейшее существование нормальных школ, как главных учебных заведений призванных готовить учителей для начальных школ.
6. Отказаться от практики взимания профсоюзных взносов студентов из стипендии без их предварительного согласия.

Правительственные органы, не выполнили наших требований выделить нам эфирное время на радио и на телевидении в целях правильного информирования населения касательно причин приведших к началу забастовки и ее требований. Мы требуем на протяжении периода стачки выделить эфирное время на радио и телевидении, а также пространства на страницах газет финансируемых за счет бюджета.

Обращаемся к Вам, крестьянам, рабочим и интеллигенции, молодым и старикам поддержать наши требования и присоединиться к нашему движению протеста против несправедливой правящей коалиции.

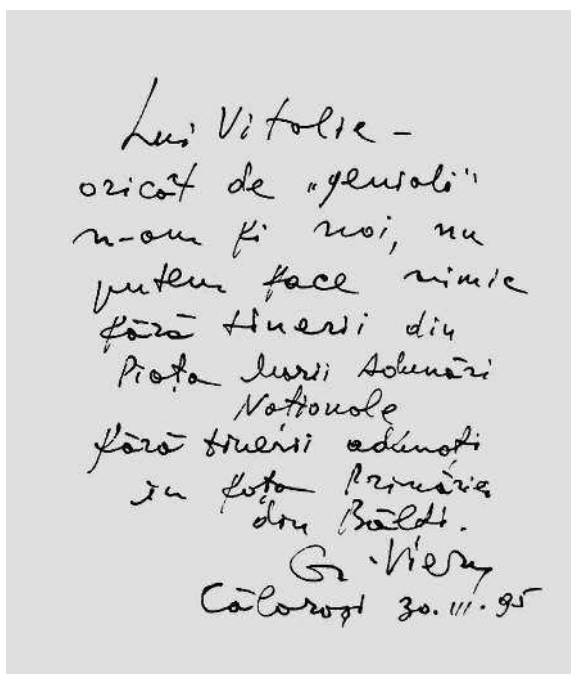
Одобрено на собрании забастовочного комитета
21 марта 1995 года

От забастовочного комитета

Председатель

Потренку Анатолий

5. [Lui Vitalie – oricât de „geniali” n-am fi noi, nu putem face nimic fără tinerii din Piața Marii Adunări Naționale, fără tinerii adunați în fața Primăriei din Bălți. Gr. Vieru, Călărași, 30.III.95]. „Această dedicație specială a fost făcută la Călărași (România), în timpul Olimpiadei Naționale de Limbă și Literatură Română. Eram la liceu atunci și am participat la acea Olimpiadă împreună cu delegația din Republica Moldova. Eram cazați la același hotel cu Grigore Vieru și într-o seară ne-am luat inima-n dinți și am bătut la ușa unde era cazat. Am stat puțin de vorba, iar la final ne-am făcut câte o însemnare pe o foaie dintr-un carnet pe care am păstrat-o cu sfințenie... 1995: studenții ieșeau în stradă. Mii de studenți. Pentru a protesta împotriva intenției guvernării agrariene de a înlocui cursul „Istoria Românilor” cu „Istoria Moldovei”: o chestie de demnitate, nu era despre plăcinte și iaurt. Alte vremuri, pline de speranță și viitor. Astăzi tineri nu-s. Acei care au mai rămas, nu cred ca ar mai ieși în stradă pentru ceva. La o adică nici *genii* nu prea se mai găsesc. Ei sunt cu salar și au și de plăcinte, și de iaurt... Am căutat printre hârțoagele mele vechi acest mesaj de la Gr. Vieru. Din alte vremuri... Când mai era speranță. Și demnitate”. *Comentariu special: scriitorul Vitalie Vovc.*

Lui Vitalie -
oricât de „geniali”
n-am fi noi, nu
putem face nimic
fără tinerii din
Piața Marii Adunări
Naționale
fără tinerii adunați
în fața Primăriei
din Bălți.
Gr. Vieru
Călărași 30.III.95

6. Prima pagină a ediției speciale a ziarului „Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului”. Nr. 14 (236), martie 1995.

GAUDEAMUS IGITUR
EDIȚIE SPECIALĂ

Gaudeamus igitur	Uș' țării căr' am' noi	Ita nobis Divina est.	Virt' Academia.	Virtut' antec' virginis.	Virt' et Republica	Pars et Doctoria.
Invoco dum sumus!	In nuptis laetis?	Divi' Fidei.	Virt' professori!	Facilis, formosae.	Et qui illic regit!	Pars et Doctoria.
Pars incantat' incantat'	Kakš' ad vapores?	Virt' nos rebecit.	Virt' membrum quodlibet.	Virt' et mulieres -	Virt' nobis caritas.	Pars et Doctoria.
Pars incantat' incantat'	Tu'is ad infans.	Alit' nos attrahit.	Virt' membrum quodlibet -	Tenera, amabile.	Miscetibus caritas.	Quis antichristus!
Nos habet' reves. (bis)	Ur' am' tuos (bis)	Nervis parcat' (bis)	Semper sint et Kore! (bis)	Bona, laboriosa (bis).	Quae nos hic proŕgi (bis).	Atque Intores (bis).

GLASUL NAȚIUNII

REVISTA REÎNTEGRIII NEAMULUI • APARE DIN 1989 • DUPLEX/CHIȘINĂU - BUCUREȘTI

Nr. 14 (236), Anul VII, martie 1995
8 pagini - 200 Lei (50 bani RM)

Primăvara cu energia ei estăd pune în mișcare natura, activând și spiritele.

Această primăvară ne-a adus și un val de demontări a comisiunilor naționale, pe care unii o dorău amorsă pînă la solidificare.

Conducerea de vîrl a întreprins chița pași nechișuții (anularea imnului național "Deșteptă-te, române!", întocuirea denumirii de limba română cu denumirea "limba moldovenească", substituțirea

tradițiile, limba.

Ne dăm bine seama că Țara Românească are mai multe regiuni geografice - Moldova, Transilvania, Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Bucovina, dar toate poartă un nume - România. Fiecare dintre aceste regiuni are specificul său, dar toate împreună constituie neamul românesc. Istoria întregului neam vrem s-o studiem, și nu una cioprită, simplificată - istoria Moldovei. Avînd specificul lor în pronunțare,

multe ori că vor deveni someri, că vor fi trași la răspundere penală, se tem să iasă în Piață. Studenții însă n-au ce pierde: să fi se micșoreze bursele nu mai e chip, ele sînt mizere, dacă se va încerca pedăgăria cuka, va fi nevoie de pedepse pentru foși studenți și elevi. Or, noi sîntem chemați să ne apărăm părinți și bunici, adică trecutul și prezentul. Se încearcă insistat a se găsi în spatele demonstrațiilor organizatori ai grevei: fiind

"Istoria Românilor" cu "Istoria Moldovei"), pași care nici n-au putut să nu ducă la declanșarea grevei țepirea studenților și elevilor în Piața Marii Adunări Naționale a demonstrat că încă-i trează conștiința de neam și că nici o putere nu va modela pe placul ei adăvărurile istorice și lingvistice incontestabile. Numai cunoscîndu-ne trecutul glorioș; noi, vitorul țării, nu vom permite să fie distrus sau schimonosit ceea ce a fost obținut de strămoși prin sînge: istoria,

oamenii din toate regiunile menționate vorbesc una și aceeași limbă - română. Această limbă dorim s-o studiem, și nu una schimonosită (cu "ștelegă" în loc de cavață, cu "nassuffite" în loc de boboșă s.a.). Un popor care nu-si cunoaște trecutul este orb, un popor care nu știe ce limbă vorbește, este mut.

Părinții noștri muncesc pentru a supraviețui în condiții economice extrem de grele și amenințate) de bineînțeles, bănuți profesorii noștri. Eu și colegii mei ne-am prezentat în Piața Marii Adunări Naționale alături de conceptia Guvernului asupra predării istoriei și limbii neamului nostru, precum și de alte neadevăruri și nedreptăți față de noi.

Lupta a început și va continua pînă la victorie. Sîntem dispuși să luptăm și să învingem.

Ana-Cristina GHIMPU,
elevă la liceul "Mihai Eminescu"
din Chișinău

7. Pagină a ediției speciale a ziarului „Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului”. Nr. 14 (236), martie 1995, p. 8. Aceeași imagine se regăsește și pe coperta nr. 1 a cărții elaborate de corespondentul publicației „Glasul națiunii”, Nicolae Roibu, Primăvara demnității noastre. Grevele din Basarabia din primăvara anului 1995. Reportaje, Chișinău, Editura Glasul, 1997, 160 p.

<p>CURAJ, DOMNILOR STUDENȚI ȘI PROFESORI! DAR ȘI VIGILENȚĂ...</p> <p>An trecut săptămâna trecută așeză zinele Plotei Mari Adunării Naționale într-un spirit de solidaritate de mare încredere pentru echipajele și comitetul de studenți pentru că, chiar de astăzi, se află în mare pericol, și nu au avut de ales decât să se unească cu „colorații” și „neri”. Ce înțelegem: cine să nu pedepsească o</p>	<p>ARIFI CARE-ȘI CONTINUĂ ZBORUL...</p> <p>Vașe Divizia vine cu demnitate, soarește să se arate în fața cu dreptul mediu și grama, solidaritatea dinamică, document și necesar în timp ce și deține înșiși. Căderea morală înfrântă în prudență largă de orice, bi-ansă se arată în siguranță, oricât, și înțelegem: încrederea, - greșit înțelegem: noi - înțelegem o mare! (Nu timpul ca să-mi am, -</p>	<p>Ultima oră TINERETUL E ȘI MAI UNIT</p> <p>Într-o zi, 27 martie, și înțelegem pentru noi, - cînd în 1918 Basarabia a fost reunită cu România - România, greșit înțelegem, deși și înțelegem de Chișinău și conștient.</p> <p>2, cînd Plotei Mari Adunării Naționale a fost înțelegem cu ocazia de noi de înțelegem și înțelegem de neamului românesc.</p> <p>În acest timp cînd Chișinău de granițe se află în Chișinău pentru, a dialoga cu Comitetul organizat</p>	<p>PRIMĂVARA DEMNITĂȚII NAȚIONALE</p> <p>Une că primăvara nu ne-a înțelegem lipsit! - în înțelegem și înțelegem, în care deosebit Chișinău neașteaptă „legi” în zbor o nerezolvată simțăm de corcaci, înțelegem” în și înțelegem cu orice forță de acțiune.</p> <p>Une că primăvara demnității noastre naționale ne înțelegem înțelegem” înșiși înțelegem de la Chișinău.</p> <p>Mă de studenți, profesor și elev de capitala Moldovei, „unți în curaj și simțire”, au ieșit în Plotei Mari Adunării Naționale, care, înțelegem ca 20 marte plătă, conștient greșit de proștii contra atingerii economice destrăbănate din Republică, precum și în înțelegem de neapăsare în sistemul de înțelegem a neașteptăm înțelegem și altele.</p> <p>Conștientizarea oportunității, neașteptăm și neașteptăm de la Chișinău, după ce s-au elaborat anul trecut Constituția anterioară, și înțelegem în Chișinău și consiliu deșine în forțăm, au înțelegem să aplică art. 13 din legea legilor: „os înțelegem românii și înțelegem Basarabia”.</p> <p>Deci, înțelegem în limbă sovietică moldovenească, înțelegem în starea republicii-sovietice socialiste moldovenești.</p> <p>Deci, românii înțelegem naționali.</p> <p>Zgărit de valurile de protest, pomite pe înțelegem nemulțumiri dintr-un și înțelegem, „Zgărit de poaze și înțelegem” de la Chișinău înțelegem de reacționari în starea înțelegem, declinăm că greșit înțelegem, profesorilor și liceenilor este „anticonstituțională și antinatională”, cum că Colegiul Ministerului înțelegem înțelegem înțelegem o decizie pe 16 marte curată, poaze o schimbăm nimeni un protest înțelegem înțelegem.</p> <p>Înțelegem să înțelegem, obștină și înțelegem, conducătorii și sepași lor înțelegem în starea populației, înțelegem de înțelegem în starea meșterilor de înțelegem.</p> <p>Deci, Primăvara demnității naționale o merită și ea ne poaze cu nimic să înțelegem din excesul și înțelegem.</p> <p>Zeci și sute de acțiune de Moldovei s-au desfășurat în Plotei Mari Adunării Naționale, în starea înțelegem, meșterilor și înțelegem care nu vor să înțelegem în starea și înțelegem înțelegem.</p>

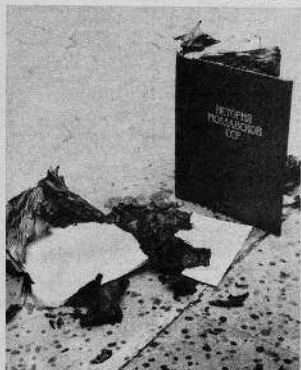
8. Instantanee de la greva generală a studenților în ediția specială a ziarului „Glasul națiunii. Revista Reîntregirii Neamului”. Nr. 14 (236), martie 1995, p. 5.

Ubi iam fuere. Cum au trecut și ei

Glasul Națiunii / 5

INTELECTUL ÎN LUPTĂ CU ÎNTUNERICUL

sistemul falimentar socialist în agricultură. Pe fondul celor săraci apar mai scriitor și buria și e mai mare. Dar dacă dă Domnul, devii chiar diplomat sau

Studenții și elevii sînt în grevă. E o realitate de la care n-ai unde te ascunde. Oficialitățile încearcă, totuși. O fac prin persoane care nu pot fi suspectate de deosebită dragoste față de acest mult pătit popor și copiii lui. Aceste persoane sînt Dziubinski, Zidu, Sorvikov, Senic, Stafii, Lucinschi și alții care se

Universitatea de Medicină și Farmaceutică "Nicolae Testemițanu" din Chișinău, adoptă următoarea declarație:

"În aceste clipe de grea campană Liga studenților de la Universitatea de Medicină și Farmaceutică "Nicolae Testemițanu" din Chișinău se alătură tuturor camnelor de bună credință și

ministru. Poți să te duci din cînd în cînd și n-ai "accident" (Occident - n.s.).

Un "fenomen" care bate la ochi în ultimul timp este înviorarea manifestărilor vclicerase șovine, concomitent cu propagarea de către adepții conducerii a unei furioase românofobii. Aceste elemente conțază, probabil, pe

CUPA RĂBDĂRII S-A UMPLUT

Evenimentele ce au loc recent în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău au răvășit sufletele tuturor oamenilor de bună credință. Acțiunile de protest ale studenților demonstrează încă o dată că în Basarabia există o mare forță în lupta pentru descătușare. Această forță este tineretul studios. Greva studenților și elevilor e susținută de funcționari, țărani, muncitori din Republică.

Piața Marii Adunări Naționale e inundată de reprezentanții generației care-și doresc Patria liberă și un viitor sigur, o generație care va păstra fondul genetic al neamului nostru românesc.

Deasupra manifestațiilor filifite tricolorul și o mulțime de lozinci. Dar o lozincă se evidențiază: "Încalzirii lumii".

«Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Căruia stați împotriva, tari în credință, știind că aceleași suferințe îndură și frații voștri în lume.»

I Petru 4-5

SUNTEM ROMĂNI ȘI PUNCTUM.

Mihai EMINESCU

ȚARA

4 APRILIE
1995
Nr. 16 (242)
PREȚUL
50 bani

Fax 234 480 Telex 163 164

Publicație a Frontului Popular Creștin Democrat

Apariție de luni până vineri

«NOUA GENERAȚIE — SALVATOAREA NAȚIEI!», scandează studenții în Piața Marii Adunări Naționale

Linishtea n-a fost tulburată de studenți, ci de voi, tovarăși guvernanți

Timp de două săptămâni și mai bine de când s-a declanșat Greva, noi, studenții, tot mai des suntem învinuiți de Putere că am tulburat liniștea în republică.
 Toată lumea știe însă că liniștea a tulburat-o cei care, prin minciuni și viclesuguri, s-au strecurat în jilțurile guvernamentale și parlamentare.
 Au promis acum mai bine de un an că, dacă noi, studenții și părinții, vom vota "spicul" și "hulubul", vom avea o viață mai bogată, ni se vor deschide orizonturi în procesul de învățământ.
 Și am ajuns, în acest scurt răstimp, într-o situație dezastruoasă: economia s-a prăbușit definitiv, populația nu primește de luni de zile pensii și salarii, țărani nu mai sunt împroprietăriți cu pământ, teritoriul republicii e trunchiat în trei părți, iar finetretul studios i se interzice

să vorbească românește, el este lipsit de dreptul de a studia istoria neamului românesc.
 Nu mai putem răbda aceste crime pe care continuați să le comițiți cu exasperare. Voi, cei cuibăriți în fotoliile calde ale Președinției, Guvernului și Parlamentului, ale colhozurilor, primăriilor și executivelor raionale și orașenești, ne-ați provocat să ieșim în stradă. V-am tulburat liniștea și bunăstarea voastră, și nu a populației de la sate și orase. Ascultați ce se vorbește în Piața Marii Adunări Naționale, în presa care nu vă e aservită. Toată suflarea românească din Basarabia vă condamnă și degrabă vă va cere socoteala.

Victoria ISAC,
 studentă la Litere,
 Universitatea de Stat din Chișinău

Radu GYR

JNEPII

Suntem jnepi, mergem înainte
 la nălmizi de foc deasupra
 stepii,
 ne adărim de culci și de jine
 și nălmizi, cu ghiarele, cu jipi,
 ne amuzăm pe iespedea
 fierbinte,
 mergem înainte, suntem jnepi.

Strămbi, chirciți, tărăș
 pe brânci, pe coasă,
 trebuie să birăm genuna.
 Nu ne lăzăm căle rășii
 ne-adașă
 n'auzim cum mormăie furfuna,
 știm atât, că mergem sus
 pe cneșă,
 suntem jnepi și urcăm înțina.

Răd de mplicăta noastră turmă
 brazi trufeși cu vârful lung
 de fier,
 rășii lor, nivala nu ne curmă
 și mușcăm din roca cu putere
 și lăzăm pe povârniș în urmă,
 suntem jnepi, mergem
 în tocare

Dacă'n calea noastră sar
 jurovale
 le sorbim cu sate reînfrățite.
 De ne'mproșcă roca
 cu pietroale
 rizivălele și mai mult
 ne-avăntă,
 Totul ne nălmizi, nu ne nălmizi,
 suntem jnepi și trăim
 din trântă.

Poate înspre culmea cu mări
 tocuri
 brețam peste sânge
 și mormole.
 Poate ne vom stăpă de bleacul
 noi nălmizi, călcăm pe osiminte.
 Sus ne-așoptă vulturii,
 în ciocuri
 cu curma spărilor așine.

641

11. Caricatură cu referire la greva studențească din primăvara anului 1995.
Literatura și Arta. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, nr. 13 (2589), p. 1.

